



Ангел Каралийчев

Старият бряст на Царевец

Който не е ходил във Велико Търново на Царевец, той не знае за големия бряст, разперил своите могъщи клонове над развалините на старите дворци, болярски къщи, черкви и кули. От голямата непристъпна крепост на древната българска столица, която е опасвала като камен колан града, сега са останали само голи полусрутени стени, обрасли с тръни и коприва и разхвърляни камъни, по които лятно време се приличат зелени гущери. И никой не помни славата на отминалото време. Само старият бряст, който иде от пет века далечина, е останалият жив свидетел от времето на цар Иван Шишмана. Той помни навярно трепета на горещата царска ръка, която се е докосвала до него. Помни и последния син на последните защитници на великата столица. И може би нощем, когато градът долу заспи и кротък вятър полюшне клоните, брястът почва да разказва. Но кой разбира шепота на листата?

Между народа ходи стара легенда за стария бряст...

Анадолските турци, поведени от Челеби Сюлеймана, яхнали на черни коне, с бели чалми, боздугани и криви ятагани, след като потъпкали родната земя, се появили пред желязната врата на Царевец и там спрели. Поискали ключа на българското царство. Но цар Иван не им го дал. Тогава Челеби Сюлейман побил червен байрак със сребърен полумесец на Гаргабаир, седнал пред осипания със звезди шатър и казал на пашите:

– Довечера искам този байрак да се ветрее над най-високата кула на крепостта!

Пашите повели черния мравуняк. Пламнал страшен бой. Били се като зверове нападателите, но отстъпили поразени, когато паднала нощ. На другия ден боят отново пламнал.

Войниците от крепостта хвърляли камъни, огън, стрели и копия. Денем земята около крепостните стени натежавала от трупове, които падали като обрুলени плодове. А нощем, когато стотина бели рогове от малоазийски бикове огласяли изтръпналата околност и обаждали на османските турци, че боят свършва, те бърже нарамвали труповете и очиствали бойното поле, за да налетят с нова стръв, когато зора зазори.

Три месеца време траяла обсадата. Шишмановият град не се давал. Челеби Сюлейман повикал своя син една вечер и го попитал:

– Кажу ми, Исмаиле, как да превземем този град?

– Господарю – отвърнал младият му син, – да разбием стените на крепостта с топ, да съборим кулите и позлатените черковни кубета. Да поискаме топ от падишаха.

– Погледни, Исмаиле, колко е хубав градът! Високи дворци и

черкви, нечувано имане, можем да го разрушим само за един ден. Можем да изравним със земята този град, но знаеш ли колко векове са го градили българите? Не искам да разрушавам туй юнашко гнездо. Ще го взема цяло. Тук ще спра и тук ще прекарам старините си. Погледни каква благословена земя! Виж гората, тъмна вековна гора, виж сините скали, над които се вият орли, виж реката – опасала града като сребърен колан. Тука е рай, Исмаиле. Иди кажи на арабина да удари барабана под стените на крепостта. Нека обади на обсадените, че давам пет магарета, натоварени със злато. Пет магарета, натоварени със сухо злато, ще дам на оня, който ми донесе ключа от Желязната врата!

Същата нощ, когато станало тъмно като в рог, един предател скочил от Балдуиновата кула и се завтекъл към шатрата на Челеби Сюлеймана. Тогава един таен пратеник се вестил в двореца пред цар Иван Шишмана и му казал:

– Бягай на юг! Ключът на Желязната врата е в ръцете на турчина. Бягай на юг! Там ще намериш верни боляри и войници.

Царят излязъл от двореца. На върха на Царевец горял един голям огън. Натъркаляни край огъня, хвърлили на земята щитовете си, в ризници, със стиснати в ръце ножове, спели страшно уморените войници. Била тъмна нощ, нямало жива душа наоколо, а само шумът на Янтра тревожел техния последен сън.

Царят минал между заспалите, отишъл при огъня, взел една горяща главня и я вдигнал нагоре. Жълточервен пламък огрял лицата на бранниците, блеснали ризниците и щитовете им, целунали ги огнени целувки по челата.

Очите на цар Иван подирили Бога в близкото небе и устните му зашепнали:

– Чуй ме, Господи! Ако си решил да загине моят град, нека да бъде волята ти! Но стори тъй, че в тази главня да остане семката на моя народ. И когато донякога главнята се разлисти и покарат от нея млади клончета, нека този ден бъде първият ден на свободата над моята земя! И той побил горящата главня в земята, погледнал с бащина болка войниците, които трябвало да напусне завинаги и с твърда стъпка тръгнал. Яхнал белия си кон, подкован наопаки със сребърни подкови, излязъл въвн от крепостта през тайното подземие и препуснал по хълма към Светата гора.

На другия ден Царевец останал без цар, а ключът на крепостта бил в ръцете на Челеби Сюлеймана.

Нахлули страшните анадолски турци и подгонили като дивеч

защитниците.

Подирили царя Иван Шишман. Пуснали подире му най-бързата конница, по Драгижевския път, гдето двама пътници го срещнали яхнал на бял кон.

Сутринта още цар Иван Шишман стигнал до един бостан, където стопанинът, наведен, сеел дини.

– Какво сееш, дядо? – попитал царят.

– Дини – отвърнал бостанджията и като познал царя, изтръпнал.

– Да даде Бог – благословил царят нивата – до пладне милините плод да вържат, а довечера да има узрели дини!

И отминал.

Надвечер турската потеря стигнала до бостана. Единият от конниците обърнал коня си, нагазил към колибата на стареца и го попитал:

– Дядо, мина ли оттука вашият цар?

– Мина ами.

– Кога мина?

– Отколе, синко, когато сях дините. – И старецът откъснал две големи узрели дини, срязал ги и подал, по един резен на гонителите. Те яли и се върнали назад.

Стои сега над развалините на Царевец старият бряст, който е израснал от побитата главня през оня ден, когато московският цар напоил коня си на Дунава. От някаква зла буря са откършени два здрави негови клона, а долу, край каменните стени на крепостта, се вие Янтра и шуми и пее.

КРАЙ

© Ангел Каралийчев

Сканиране и разпознаване: unicode, 2007

Редакция: ВHorse, 2007

**Публикация:**

Ангел Каралийчев, НАЙ-ТЕЖКОТО ИМАНЕ – ПРИКАЗКИ И РАЗКАЗИ

Съставител ГЕОРГИ СТРУМСКИ

Библиотечно оформление СТЕФАН ГРУЕВ

Редакционна колегия ЕФРЕМ КАРАНФИЛОВ, ИВАН ЦВЕТКОВ, ЙОРДАН МИЛЕВ,  
КАМЕН КАЛЧЕВ

Отговорен редактор НИКОЛАЙ ЯНКОВ. Редактор на издателството АННА  
ПАНЧЕВА

Илюстрации АЛЕКСИ НАЧЕВ. Художник на корицата РАДОЙ БОЯДЖИЕВ.

Художествен редактор ИВАН МАРКОВ

Технически редактор ЕЛЕНА МЛЕЧЕВСКА. Коректор ТАНЯ СИМЕОНОВА

Първо издание. ЛГ. V. Тематичен № 13/9537172431/6006-2-79

Дадена за набор на 23. IV. 1979 г. Подписана за печат на 27. IX. 1979 г. Излязла от  
печат на 10. X. 1979 г.

Поръчка № 118. Формат 1/16 60×90. Тираж 60 000. Печатни коли 16. Издателски коли  
16. Цена 2 лв.

„НАРОДНА МЛАДЕЖ“ – ИЗДАТЕЛСТВО НА ЦК НА ДКМС. МОНОФОТО, ПЕЧАТ  
И ПОДВЪРЗИЯ ДПК „Д. БЛАГОЕВ“. СОФИЯ – 1979

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3403>]